

8-3-2026 Bergkerk

Gemeente van Christus,

Vanavond wil ik het donker laten schijnen, zo sprak Marjolijn van Heemstra,
in haar bergrede afgelopen woensdag. Ze klonk strijdbaar
en ze nam het op voor de nacht, voor het heilzame van duisternis,
het aannemen en proberen te begrijpen van de schaduwkant in onszelf
en de concrete donkerte buiten en onze verslaving aan kunstlicht.
Het was uitdagend en verrassend
om na te denken over onze omgang met donker
en over het effect van al onze verlichting.
Wat sublimeert al die tuinverlichting eigenlijk.
Met als resultaat, we zien de sterren niet meer
en de dieren van de nacht verdwijnen.
Dit jaar dus geen bergrede over het licht der wereld
maar over het heilzame en transformerende belang van het donker.
Je kunt nergens verder kijken dan in de duisternis,
zo schreef de Noorse dichter Jon Fosse. En ik denk dan,
'het gaat om gezaaid licht', Christus gaat weg er onderdoor,
dat is de kern van het evangelie.

In een volledig verduisterde Bergkerk klonk een kort nachtgebed.
Zonder een uitgesproken aanroep en adres, klonken er woorden als een gebed:
Voor de donkerte buiten ons en die binnenin
Voor een wereld waarin we tastend durven bewegen
Voor de nachtdieren daarbuiten Voor de nachtdieren binnenin
Voor een blik in de breedte,
iets meer onzekerheid en een hemel waarin de oude verhalen flonkeren.

Het was een verstillende en ontroerend moment,
al onze inzet, onze acties tegen overbodige verlichting,
onze inzet om natuur te behouden, soms roeien tegen de stroom in,
soms met wanhopige hoop en verbeterheid,
het wordt gedragen door de bede
voor iets meer onzekerheid en een hemel waarin oude verhalen flonkeren.

Een hemel waarin oude verhalen flonkeren.
En dat in een helverlichte wereld, waarin we het demasqué meemaken
van onze gekoesterde westerse beschaving, het blijkt flinterdun,
we raken onze bronnen kwijt.
Het Bijbelverhaal vanmorgen gaat over herbronning.

We horen over een bijpraatsessie met Mozes.
Allemaal leuk en aardig, dat bevrijdingsverhaal van jou, Mozes,
maar het duurt en duurt maar, ...
waarom heb jij Mozes ons in godsnaam uit Egypte geleid?
Toch niet om in deze Godgeklaagde woestijn van de dorst om te komen.
Wat een demasqué. Het is één grote klaagzang.
Ze bekvechten, staat er letterlijk in het Hebreeuws.

Mozes vertaalt de klacht van het volk als een aanklacht naar God.
Wat beproeven jullie de Ene?, zegt hij.
En daarmee ontmaskert hij het onderliggende godsbeeld.
Jullie intimiderende klacht ... klinkt als manipulatie,
als een dreinend kind, je wilt je zin krijgen. Mozes schreeuwt het uit.

In de stilte die volgt op de schreeuw ontwikkelt zich een nieuwe inzet.
Het is min of meer een liturgische handeling.
Dan zegt de Ene tot Mozes: 'Steek over voor het aanschijn van de gemeente'.
Creëer ruimte. Zoek een lege plek, niet opgevuld met religieuze godsbeelden,
maar een open ruimte, open voor een mogelijke Aanwezigheid.
En neem een voorwerp mee dat symbool staat voor de bevrijdende tocht
- een staf om te gaan-, symbool van op weg zijn,
symbool ook van wat je hebt achtergelaten in dat land van de angst,
toen je op weg ging. Neem die staf en sla de rots.
Wateren zullen er uitstromen. Drinken zal de gemeente. Daar is de bron.
Met de staf van het verhaal van bevrijding bekloppen we de rots
al die rotsvastе overtuigingen, al die systemen, al die onvrijheid,
al die verwijten, al die angst, al die zorgen, al die pijn ... het is zo massief,
als een rots die je dreigt te verpletteren ...
beklop de rots met de staf van het verhaal van bevrijding
en het zal een bron voor je zijn. Een bron van levend water.

Nu dient die bron zich niet zomaar aan.
Zo blijkt uit het gesprek van Jezus met een Samaritaanse vrouw,
een gesprek bij de waterput, de ideale plaats voor een goed gesprek.
De waterput is als een soort echo.
Heb je wat te drinken voor me? Dat is de openingsvraag. Niet bijster origineel.
Weer een man, die toenadering zoekt, zullen we wat drinken? Zo gaat het altijd.
'Joden spreken toch niet met Samaritanen'.
Ze geeft zich niet zomaar gewonnen.

De vrouw kijkt in de put, de put van vader Jacob.
Ergens is er water, al is het diep, ...maar het is er.

Ergens zweeft de belofte waarvan Jacob ook al droomde,
over dat vreemde land, van melk en honing.
Ergens is daar het verhaal van Mozes, die de rots beklopte, een bron van water.
Het zweeft daar toch ergens in die put, water om te kunnen leven, levend water.
Het woord is gevallen, Levend water. Ze hoort die man weer spreken:
"maar het water dat ik zal geven zal worden tot een fontein van water
dat springt ten eeuwen leven".
En voor dat ze er erg in heeft valt ze de onbekende man in de rede:
"Heer geef mij van dit water".
In ieder pastoraal gesprek had de herder dit haar van harte beloofd.
Zeker ik schenk u levend water, zoveel u maar wilt.
Comfort, ... maar Jezus doet iets anders...challenge
'Ga, roep uw man en kom hier'. Dat doet pijn.
Met deze vraag betreedt hij verboden grond. Hij brengt het taboe ter sprake. Een taboe dat als een
loodzware last in stilte wordt gedragen.
'Ik heb geen man!'

Er moet meer gebeuren, puinruimen, uitspreken, onder ogen komen,
ook met je eigen vooroordelen. Balken en splinters.
Was het werkelijk altijd die ander die schuldig was? Waar was ik?
“Maar het uur komt, zegt Jezus, het uur komt en is er nu
dat de waarachtige aanbidders de vader zullen aanbidden in geestkracht ...
want naar hen die zo aanbidden is de Ene op zoek”.

Het uur komt en is nu. Het raakt.
De vrouw bij de bron voelt zich tot in al haar vezels begrepen.
Het verlangen dat zij ondanks alles in haar leven heeft bewaard,
....ze heeft het zich niet laten afnemen verlangen naar levend water ...,
... dat verlangen gaat nu stromen.
De vrouw zegt ineens: Ik weet dat de Messias komt...
Zo heeft ze nog nooit gesproken,
maar ze heeft ook nooit zonder die hoop geleefd.
Ze laat haar kruik voor wat het is en ze danst terug naar de stad,
in de hoop dat muren oren hebben.

Bij het verhaal van de vrouw bij de Bron, moet ik altijd denken
aan het gelijknamige boek van de theologe Maria de Groot.
Ik kocht het ooit lang geleden in 1980, toen ik aan mijn theologiestudie begon
Ze schrijft: Na de eerste pijnlijke aantasting van de ontmoeting,
die toch ook bevrijdend is voor de vrouw
– immers gekend zijn tot in de diepste gewelven van je bestaan is bevrijdend – nadert zij tot een
ruimte waar zij als vrouw wellicht nooit is aangesproken. Jezus heeft haar van waterdraagster tot
partner van Christus gemaakt.

De vrouw laat haar waterkruk staan,
ze is zelf een bron van bevrijding geworden. Deze vrouw draagt levend water.
Svetlana is zij gaan heten, een stralend vrouw.
Mooi om op Internationale Vrouwendag Maria de Groot te herlezen,

Leven op zichzelf is zo nu en dan al een hele opgave.
En soms ontdek je dat de opgave ontspringt aan de gave.
Met het verhaal van Mozes bekloppen we de rots van de angst ...
daar gaat het stromen, het water dat ik geef is een innerlijke bron van hoop.
Levend water. Het is een verlangen dat wakker wordt geroepen
O sla de rots .. opdat ik ween - zo dichte Vasalis
Laat het weer stromen ... een mens gekend en bemind door de Eeuwige.
In een hel verlichte wereld waar de oorlog woedt, bidden wij:
Voor de donkerte buiten ons en die binnenin
Voor een wereld waarin we tastend durven bewegen
Voor een blik in de breedte, iets meer onzekerheid
en een hemel waarin de oude verhalen flonkeren.
Amen